

Ielle bájkij regionála plána pládnaprográmma

Sisadno

1. Álggo	4
1.1 Plána ulmme ja makkir báhtusijt sihtap	5
1.2 Guovdásj buojkuldagáj definisjávnná	5
1.3 Duogásj	6
1.3.1 Nágín guovdásj máhttogáldo pládnaprosæssaj	6
1.4 Plána báhtusa	7
1.5 Dán pládnaprográmma birra	7
2. Gáktu pládnabarggo tjadáduvvá	8
3. Tiemá ja tjuolma majt pládna galggá giehtadallat	9
3.1 Sebrudagá ma li bivnuha, varresvuodav ávdedi ja sebrudahtti	9
3.2 Buorre ja innovatijva dájdda- ja kultuvrra-, service- ja dievnastusfálaldagá gájkajda	9
3.3 Innovatijva ja guoddelis vidnudagá ma ruodná málssomijn viehkedi ja bivnos barggosajijt dahki	10
3.4 Sebrudakávdđánahttem mij dálkádahkaj, luonndo- ja kultuvrrabirrasij hiehpá	10
4. Máhtudagá ja átsádimij dárbbbo	11
5. Ma pládnabargov stivrriji	12
5.1 Rijkajgasskasasj sjehtadusá ja vælggogisvuoda	12
5.2 Stáhtta stivri	12
5.3 Regionála stivrim	13
6. Organiserim ja mierredibmáj fárruj bessat	14
6.1 Pládnagávda, metodihkka ja fáron mierredime	15
6.2 Ávdđánibme	16

Ávdđábágo

Nordlánnda l fylkka dievva vejulasjvuodajs, ja dán guhti dáppe áro la mijá stuorámus ressursa. Juohkka ájnna mijás máhtá liehket ájnas sebrudahkaj. Álles Nordlándan galggá liehket vuogas árrat, barggat ja juojddá dahkat, ja ulmme l ájn vil ienebu galggi sihtat sjaddat nordlándak.

Aktan bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt hábbmip, la Nordlánda fylkkasuohkana visjávnná. Dát visjávnná bágojt biedjá ielle bájkij regionála plána ulmmáj. Ienemus oasse Nordlándas li smáv bájke, ja viek stuorra oasse álmugis smáv bájkijn árru. Dá guovlo, ja ulmutja gudi dáppe viessu, li gáldon moatte ressursaj mij iellemimme vejulattjan dahká. Dáppe gávnnap aj luondov, juhtusijt ja iemeálm-mukkultuvrajt. Oanegattjat javladuvvam li smáv bájke viek ájnnasa iellemdilláj, árvvodahkamij ja iellema kvalitiehttaj.

Nordlánnda l fylkka ressursaj dievva, mij aj la sivvan gá Nordlánnda máhtá alekruodná málssoma ávdđágietjen liehket. Nordlánda vidnudagáj nuppástibme ja potenciála ádđá vejulasjvuodajt buktá, valla gájbjet aj máhtudagáv. Nordlándaj la ájnas guoddelis álmuklágo ávdđánimev sihkarasstet. Danen la ájnas dilev láhtjet váj nuora fylkkaj báhtsi, jali sihti ruopptot boahitet gá li áhpujn állim, ja gehtjadit ájn vil ienep vuoras ulmutjijt ressursan.

Fylkkaráde ájggu lappit luojvoj suorgev, kultuvrav ja valástallamav, mij árron- ja sjaddamávov dahká nordlándagijda juohkka álldarin. Sihke nuora ja vuorrasa li sebrudahkaj ájnas ressursa. Nordlándan galggá liehket jasska árrat. Nordlándan galggi liehket bájkálasj sebrudagá ma li vuohkasa, gási ulmutja dábddi gulluji ja báhtsi danen gá soaptsu. Juohkkahattjan Nordlándan galggi sæmme vejulasjvuoda stádes ja varres iellemij, bessat oahpov gadtsat ja barggat, ja nuppástime dagi viessot. Sæmme báttá dálkádahka midjij vájkkut. Dát sjaddá gájbbedit bájkálasj sebrudagá fylkav miehtáj aktan barggi, nuppásti ja rievddadi.

Nordlánnda galggá liehket geldulasj ja bivnos fylkka árrutjit, ja ressursa galggi guoddelis láhkáj aneduvvat váj viehken vuona álkkádustáhtav nannip. Danen Nordlánda fylkkaráde gáhttu guhkesájjgásasj pládnabarggaj gánná aktan tjoavddusijt gávnnat boahteájge hástalusájda ja vejulasjvuodajda.

Bjørn Larsen
æládusáj fylkkaráde

1. Álggo

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlánnda l fylkka mávsulasj ressursaj luondo bieles ma barggosajjida ja árvvodahkamij li ájnna**sa**, ja gá ruoná málssomav galggap tjadádit. Sæmmi bálttá l demografijjalasj ávddánahttem hásstalus álles potenciálav ávkástalátjit. Ij la ber gávnnat nuoges barggijt ja riekta máhtudagájt buorre ávddånibmáj viehkken. Ielle bájkij regionála pládna galggá viehkken politihkkaj mij sebrudagáv ávddålijguovlluj ávddánahtttá. Ulmme l åtsádit tjoavddusijt ma máhtti viehkken váj Nordlánnda sjaddá ávdemusán ruoná málssomin, madi biggip jasska, bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt.

Nordlándan l fylkka mávsulasj ressursaj luondo bieles ma barggosajjida ja árvvodahkamij li ájnna**sa**, ja gá ruoná málssomav galggap tjadádit. Sæmmi bálttá l demografijjalasj ávddánahttem hásstalus álles potenciálav ávkástalátjit. Ij la ber gávnnat nuoges barggijt ja riekta máhtudagájt buorre ávddånibmáj viehkken. Ielle bájkij regionála pládna galggá viehkken politihkkaj mij sebrudagáv ávddålijguovlluj ávddánahtttá. Ulmme l åtsádit tjoavddusijt ma máhtti viehkken váj Nordlánnda sjaddá ávdemusán ruoná málssomin, madi biggip jasska, bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt.

Nordlándan, 2017

Gå 2023 álgij lidjin Nordlánda fylkan 241 084 viesáda. Nordlánnda l dat fylkka gánná álmukláhko l binnemusát sjaddam mañemus lågev jagijt. Nordlánda viesáda vuoras-tuvvi, ja moadda nuora ålgus jáhtáli oahpov gattsatjit. Ælla nuoges nuora gudi Nordlánndaj máhttsi gå åhpadusájn li ållim. Gávnnuji moadda faktåvrå ma li viehkken váj Nordlåndan sjaddá årrom- ja báhtsemmiella. Bivnos bájkálasj sebrudagáj guovdásj oase li vejulasjvuoda alla iellemkvalitiehttaj, geldulasj barggosaje, muossádime, viesáda gudi li vissjala ja berusti, dåhku gullut ja sebrudahttet. Buorre varresvuohta ja iellemdille aktij gulluji, ja jus buoragit plánaj ja álmukvarresvuodajn barggá de dat viehket sosiála ærádisájt binnedittjat ja sebrudagá sosiála guoddelisvuodav nannitjit.

Nordlándan, 2017

Ielle bájkij regionála pládna galggá viehkken dakkár ávddånibmáj sebrudagán mij huksá *vuogas iellemav Nordlåndan*. Bargguj gullu, valla aj faktåvrå dagu årromsadge, sosiála værmádahka, servicefåldagájda ja dievnastusájda bessat, aktan asstoájggedájma li dási viehkken. Ruoná nuppástimev dárbahip vuogas ja guoddelis sebrudagájda ávddålijguovlluj.

Nordlándan, 2017

Akta Nordlánda buorijs li gå dáppe li nav moatte lágásj stáda, tjoahkkebájke ja bájkátja iesjgeŋga ja geldulasj kvalitiehtaj. Bájkálasj sebrudagáj gievrrudagá ja ævto gájbbedi tjoavddusijt hiebadip bájkálasj ressursaj milta.

Nordlándan, 2017

Nordlándan l fylkka mávsulasj ressursaj luondo bieles ma barggosajjida ja árvvodahkamij li ájnna**sa**, ja gá ruoná málssomav galggap tjadádit. Sæmmi bálttá l demografijjalasj ávddánahttem hásstalus álles potenciálav ávkástalátjit. Ij la ber gávnnat nuoges barggijt ja riekta máhtudagájt buorre ávddånibmáj viehkken. Ielle bájkij regionála pládna galggá viehkken politihkkaj mij sebrudagáv ávddålijguovlluj ávddánahtttá. Ulmme l åtsádit tjoavddusijt ma máhtti viehkken váj Nordlánnda sjaddá ávdemusán ruoná málssomin, madi biggip jasska, bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt.

Nordlándan, 2017

Nordlándan l fylkka mávsulasj ressursaj luondo bieles ma barggosajjida ja árvvodahkamij li ájnna**sa**, ja gá ruoná málssomav galggap tjadádit. Sæmmi bálttá l demografijjalasj ávddánahttem hásstalus álles potenciálav ávkástalátjit. Ij la ber gávnnat nuoges barggijt ja riekta máhtudagájt buorre ávddånibmáj viehkken. Ielle bájkij regionála pládna galggá viehkken politihkkaj mij sebrudagáv ávddålijguovlluj ávddánahtttá. Ulmme l åtsádit tjoavddusijt ma máhtti viehkken váj Nordlánnda sjaddá ávdemusán ruoná málssomin, madi biggip jasska, bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt.

Nordlándan, 2017

Nordlándan l fylkka mávsulasj ressursaj luondo bieles ma barggosajjida ja árvvodahkamij li ájnna**sa**, ja gá ruoná málssomav galggap tjadádit. Sæmmi bálttá l demografijjalasj ávddánahttem hásstalus álles potenciálav ávkástalátjit. Ij la ber gávnnat nuoges barggijt ja riekta máhtudagájt buorre ávddånibmáj viehkken. Ielle bájkij regionála pládna galggá viehkken politihkkaj mij sebrudagáv ávddålijguovlluj ávddánahtttá. Ulmme l åtsádit tjoavddusijt ma máhtti viehkken váj Nordlánnda sjaddá ávdemusán ruoná málssomin, madi biggip jasska, bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt.

Sebrudagá gássjelis tjuolma ådå tjoavddusijt gájbbedi. Jus dájt hásstalusájt galggap tjoavddet de hæhttujui moaddása aktan barggat. Nordlánnda l fylkka stuorra gaskaj, binná ulmutijj ja alla stratesijjialasj árvujn. Nasjåvnålasj valla aj rijkajgasskasasj aktisasjbargo li ájnna**sa** sebrudagáj ávddånibmáj nuorttan. Teknologijja ja digitalisierima innova-sjåvnnå li viehkkenævo ma riekta ano baktu máhtti viehkken tjuolmajt tjoavdátjit, duola dagu dievnastusáj fåladijn.

Nordlándan, 2017

Ielle bájkij regionála pládna galggá vásstedit dárbbuj sebrudagá ávddånimijn ållåsit barggat váj Nordlánda álmuk galggá buoremus láhkáj dáppe viessot. Váj dáv galggá nahkat de la ájnas ahte ájnegis ulmutja ja bájkálasj sebrudagá bessi ietjasa máhtudagájt ja ressursajt adnet. Aktisasjbarggo buorre iellemav hábbmitjit Nordlåndan merkaj diehki gullu ja dáppe soapptsu, ja navti sihtá dáppe årrot ja diehki báhtset. Jus dáv galggap nahkat de lip ålos gudi aktan hæhttup buorre tjoavddusijt gávnnat tiemájn dagu goade, moattebelakvuohta, sebrudahttem, máhtudakåvddánahttem, innovatijva ja guoddelis vidnudagá, bájkij ávddånibme ja iellemkvalitiehtta. Sihkarvuohta ja gergasvuohta li tjanåduvvam ja ájnas duogátjin tiemájda maj birra plánan ájggop giehttot. Ielle bájkálasj sebrudagá galggi nannusa ja buktet hiebadit váj bukti dættov duostudit ja hiebadit ådå dilijda.

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

1.1 Plána ulmme ja makkir båtusijt sihtap

Fylkkaráde pládnaprosæssaj gåhttju váj gávnnap, tiesstip ja gæhttjalip buorre tjoavddusijt ielle bájkijt ávddánahtátjit Nordlåndav miehtáj.

Nordlándan, 2017

Makkir båtusijt pládnabargos sihtap:

- Kárttit, systematisierit ja adnuj válldet máhtov mij la viehkken buorre iellemij Nordlåndan.

Nordlándan, 2017

1.2 Guovdásj buojkuldagáj definisjåvnnå

Nordlándan, 2017

Guoddelis ávddånibme l gå sebrudahka ávddån dakkir láhkáj mij balansieri økonomijja, sosiála ja birrasa dárbojt guhkesájggásasj perspektijvan. Da gålmmå guoddelisvuoda dimensjåvnnå nubbe nuppev ållidi ja nubbe nubbáj vájkkudi.

Nordlándan, 2017

• *Sosiála guoddelisvuohta* la gå sihkarasstá sebrudahka buktá viesádijda alla iellemkvalitiehtav bisodit dálla ja boahteájggáj. Dási gullu sebrudahtte sebrudagáv ávddánahttet, almasjrievtesvuodajt vieledit ja sosiála rievtesferdukvuodav ávdedit. Sosiála guoddelisvuohta merkaj divna bessi varresvuohtaj, åhpadussaj, bargguj, gohtáj ja binnedit hæjosvuodav, báhtsemav ja ærádisájt sebrudagán. Sosiála guoddelis sebrudahka merkaj gehtjadit juohkusijda álmugin sæmmi láhkáj, aktan duov dáv buorev juogadit. Kontekstuella ja rubbmelasj faktåvrå, aktan sosiála relasjåvnnå dási vájkkudi.

Nordlándan, 2017

• *Økonomijja guoddelisvuohta* la ávddánahttet økonomijjav mij buktá ruhtabátsov ja barggosajijt. Návti álkkádu**se**-brudagáv sihkarasstá guhkes ájggáj madi sosiála vidjurijt ja vájkkudusájt birrasij vietet. Dát merkaj dutkamav ja innovasjåvnnåv nannit, vidnudagá ma ressursajt dábmarit adni ja li sirkulera, luohtedahtte ja dábmaris infrastruk-tuvrav ávddánahttet, sebrudahtte barggosajijt dahkat ja binnedit ieridisájt sisbåtusij hárráj.

Nordlándan, 2017

• *Birrasa guoddelisvuohta* la dálkådagáv ja birrasav huksat ma li sebrudagá ávddánahttema ækton guhkesájggásasj perspektijvan. Dát merkaj biráshávijt binnedit ja hieredit, dálkådakrievddamijt ráddjit, ekovuogådagájt ja biolo-gijjalasj moattebelakvuodav bisodit ja sihkarasstet luondo ressursa ja areála guoddelis láhkáj aneduvvi.

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

- Ávddánahttet politihkav bájkálasj sebrudagáj hárráj mij máhttá iesjguhtik bájkij gievrrudagájda, vejulasjvuodajda ja dárbojda hiebaduvvat.
- Bájkálasj sebrudagáj ávddánahttema aktisasjbargov ávddánahttet suorgij, håldadusdásij ja sivijla sebrudagá rastá.
- Pládnaprosessan ájggop ådå dájmajt gæhttjalit ja design-metodihka baktu evaluerit.

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

Nordlándan, 2017

3.3 Innovatijva ja guoddelis vidnudagá ma ruodná máls-somijn viehkedi ja bivnos barggosajijt dahki

Gåktu máhtá pládna viehken váj álles Nordlándan oadtju vidnudagájt ma li innovatijva, sebrudahti ja guoddelisá?

Nordlánda vidnudagá dahki edna árvojt Vuodnaj, ja máhtti posisjåvnåv vålldet váj li viehken ruoná nuppástibmáj. Vuodoæládusá dagu ednambarggo, miehtsebarggo, guolástus ja ællobarggo, li ájnasa Nordlánda kultvrraj, árvvodahkamij, barggosajijda ja årromij. Nordlánda luonn-doressursa li viehken ruoná industriijalåpptomij duola dagu minerållæládusá ja guollebiebmadimæládusá baktu.

3.4 Sebrudakåvddånahttem mij dálkådahkaj, luonndo- ja kultvrrabirrasij hiehpá

Gåktu máhtá pládna viehken váj dálkådaknuppástibme tjadåduvvá ja luonndo- ja kultvrrabirrasa guoddelis låhkáj håldaduvvi iesjgenga bájkijn?

Nordlánda ulmme l galggap tjoahkkiduvvam luojttemijt 60 % binnedit åvddåla 2030 gå buohtastahtá jagijn 2009, váj viehkediip dasi ahte Nordlånnda sjaddá sebrudahka mij binná gåsajjt luojttá ja dálkådahkaj la hiebaduvvam åvddåla 2050. Dát la stuorra barggo mav hæhttup fágaj rastá plånit ja tjadå-dit, sebrudak- ja æládusåvddånahttema siegen. Dålådahka ja birås li ájnasa jus mijån galggi ielle bájke. Ådåsmahhte enersijijaj målssot ja enersijjav dåbmarappot adnet li guovdåsij dåjma váj dálkådakgåsaj luojttemav binnedip. Ådåsmahhte enersijija l guhkijt læhkám Nordlånndaj åvcken, valla manjemus jage l enersijija våneshuohta duodaj åssjen sjaddam. Moadda æládusájda li luondo ressurva viek åjnasa ja luonndo l sivva manen ålggon våttsatijp. Nordlánda sebrudagá åvddånahttem sjaddá boahhte jagijda vájkkuduvvat dálkådakrievddamijis ja luondo moattebelakvuoda binnedimes duola dagu navti jut

ielle bájkålasj sebrudagáv åvddånahttem manná giehtalakkoi nanos vidnudagáj ja barggoiellemijn, ja politihka hábbmimav galggap åjn vil ienebut gehtjadit stuoråp gávån. Jus galggá buktet innovierit, nuppástit ja árvojt dahkat de hæhttu nuoges ja relevánta barggijt åttjudit. Dát plådnatiebma galggá gehtjadit duola dagu hieredimev ja sebrudahttemav, barggij åttjudimev ja máhtudakåvddånahttemav, mássjkekap årrom- ja barggomårnånregiåvnåj åvddånahttemav ja vidnudagájda buorre ævtojt åttjudit.

iellemævto, demografijja ja ienep gålo dálkådakhiebadahhttemij sjaddi. Jus galggap ruoná målssomav nahkat de hæhttup aj luondov ja dan moattebelakvuodav sihkarasstet.

Nordlánda fylkkasuohkan la regionåla kultvrrabiråsoa- jvålasj ja galggá viehken kultvrramujtojt ja kultvrrabir- rasijjt guhkesåjggåsasj ja guoddelis perspektijvan håldadit. Kultvrramujto ma li anon navti buoragit suoddjiduvvi ja bukti ienep årvov sebrudahkaj, danen li da ressurva sebrudagá åvddånahttemin. Dålusj tsiekkadusåjt adnet la åjnas dálkådakdoajmma ja oassen ruoná målssomis, madi l viehken åjnas kultvrrahiståvrålasj årvojt suoddjitjit.

Dát plådnatiebma galggá gehtjadit gåktu dálkådahka, luonndo- ja kultvrrabirrasa li guoddelis sebrudakå- vddånahttema ækton ja ressurssan. Moadda dåsij tiemåjs dåbålattjat giehtadalåduvvi «areållaberustibmen», valla galggi håldaduvvat sijå siegen gudi fylkan årju ja dav guossidi, váj sjaddá máhto, muossådijmij ja ano vuodon.

4. Máhtudagá ja åtsådijmij dárbbbo

Plådna l komplæksa, valla gávnnu dutkam ja praktihkålasj våsådusá moatte tiemån plånan. Ájnas oasse plådnaprosessas sjaddá aktij biedjat ja rahpat dav man birra juo diehtep, gåktu dav gaskostip ja buktet dådjadusáv man birra máhtov vájllup. Plådnaprosæssa sjaddá åjnas vuohke åhpatjit ja politihkav åvddånahttet ielle bájkij hárråj Nordlåndan.

Dålla li moadda prosjevta ja prosessa jådon Nordlåndan maj baktu ienebutv oahppap. Buojkulvissaj EU-prosjevta Resist mav Sintef jådet ja EmpowerUs mav Nordlandsforskning jådet. OECD galggá territoriåla åtsådimev dahkat mij dættot Nuorttalij-Vuona ja Europa Arktisa håsstalusåjt ja vejulasjvuodajjt. Oajvvefokus la megatrendaj vájkkudibme ja potensiåla åvddånahttemguovlo Nuorttalij-Vuonan. Nuortta universitiehtta barggá stuoråp prosjevtajmij gehtjat manen ulmutja jåhtåli, ja Lofotrådet barggá indikåhturprosjevtajm sebrudakåvddånahttema ja ruoná nuppástime hárråj.

Ådå stuoråp åsådijmij vájkkudusåjt li analysierim Ranan, Mosjåenin ja Ufuohån. Stuoråp åvddånahttem- ja innova- sjåvnnåprosjevta li aj jådon dagu VekstMObilisering Ranan, Ny i Nordland, Bådåddjo2024 tjuovvolibme ja værålde tjåppemus industriijaj bargguj åttjudibme mav Mosjåen og omegn næringsselskap tjadådi. Då li divna prosjevta ma máhtti viehken ådå máhtudahkaj gåktu Nordlåndan galggap ielle bájkijt åvddånahttet. Oassålasstem, oahppam ja dåkkr åvddånahttemprosjevtaj tjoahkkåjgessusa sjaddi åjnas oassen plådnaprosessa máhttovuodos.

Plådna galggá oabme plånaj sadjåj. Dárbahtip evaluierit dajjt plånajjt ma låhpaduvvi ja maj sadjåj ielle bájkij regionåla plådna galggá boahtet. Dát sierralåhkåj guosská:

- *Ståda- ja regiåvnnåguovdåsijpolitihka regionåla plådna 2017–2025*
- *Ålmmukvarresvuoda regionåla plådna 2018–2025*

letjå tiemå maj birra dárbahtip ienebut diehtet li duola dagu:

- Man åjnas la digitalisierim gå åjggop ielle bájkijt åvddånaht- tet ja majt diehtep digitåla bådhtsema birra Nordlåndan.
- Majt máhtá oahppat værddogis vuorastuvvama bievjij prosjevtajs – gåktu máhttep nasjåvnnålasj politihkav konkretisierit Nordlåndan?
- Man värnnaha lip dálkådagá hárråj ja gåktu dálkådakgåsaj luojttemav binnedit Nordlåndan.

Dárbahtip aj diehtet gåktu boahhteåjge plåna, dåjma ja tjoavddusa máhtti ienebut systematihkålatttjaj evaluieriduvvat váj buoredip vejulasjvuodav dåjmajjt åsådittjat ma doajmme. Plådnaprosessa oassen galggap åvddånahttet muhtem vuogådagáv mij gehtjat gåktu bådhtusijjt tjuovvolip ja evaluerip. Jus dāv galggap nahkat de hæhttup plådnaprosessa baktu buorebut oahppat gåktu konseptu dagu «iellemkvalitiehtta» ja «ielle bájke» årvustalåduvvi ja mihttiduvvi dåkkr låhkåj mij midjij Nordlåndan hiehpå. Rådåiduså barggo nasjåvnnålasj iellema kvalitiehta stratesijja åvddånahttem aktan indikåh- turij máhtá dån bargguj viehken.

5. Ma pládnabargov stivrriji

Nasjávnnálasj oajválattja ja regionála plána ja politihkka pládnabargov stivrriji, aktan ájnas rijkajgasskasasj vælggogisvuodaj ja triendaj. Vuollelin lip tjállám vehi gáktu dá stivrriji.

5.1 Rijkajgasskasasj sjehtadusá ja vælggogisvuoda

AN guoddelisvuoda ulme li værálda aktisasj barggopládna gáktu aktan galggap hæjosvuodav gádodit, sieradusájt binnedit ja dálkádakrievddamijt ganugahttet ávddál jage 2030. Guoddelisvuoda ulme li oassen AN:a Agenda 2030:s ja da li 17 ulme 169 vuolep ulmij. Ráddidus la mierredam AN guoddelisvuoda ulme li politihkalasj oajvvevuohke gáktu galggap giehtadallat hásstalusájt ma sebrudagájn li. Guoddelisvuoda ulme li oassen sebrudak- ja areállaplánima vuodos. AN guoddelisvuoda ulme galggi Nordlánda fylkkará-de politihkav stivrrit.

5.2 Stáhtta stivrri

Suohkanlága ulmmeparagráffa gávvit suohkanij ja fylkkasuohkanij rállav dievnastusáj fáladiddjen, oajválattjan ja sebrudagá ávddánahtten. Regiávnná-ádstus (St. Died. 22 (2015–2016) ja St. Died. 6 (2018–2019)) vuodov biedjin buorep aktisasjbargguj ja nanniduvvam sebrudakávdđánahttemij man vuodon li regionála gievrrudagá, ævto ja vuorodime. Sebrudagá ávddánahte roalla gálmá dimensjávnháj milta gávviduvvá:

- Sebrudakávdđánahttemij stratesijjalasj vedjav vuosedit
- Priváhta suorgen, kultuvrav ja bájkijt mobilisierit
- Almulasj vuorodimijt ja rudájt aktidit ja koordinierit

Váj guoddelis ávddánimev ávdet lándav miehtáj, de ráddidus almot nasjávnnálasj vuorddemusájt regionála ja suohkanij plánimij juohkka nælját jage (pbl, § 6-1). Nasjávnnálasj vuorddemusájn jaget 2023 dættot ráddidus vuogas bájkálasj sebrudagá li guoddelis ávddánime vuodogierge. Ráddidus nammat sierraláhkáj vihtta tiebmásuorge majt

Paris-sjehtadus la rijkajgasskasasj dálkádaksjehtadus mij guosská dasi gáktu værálda lánda galggi dálkádak-hiedijn rijbbat ávddálijguovlluj. Vuonarijka ulmme l ietjasa CO2-luojttemijt binnedit unnemusát 50 % ávddála 2030, mihttiduvvam jage 1990 hárráj.

Luonndosjehtadus mij mierreduváj jagen 2023 la luondo moattebelakvuoda ja dan guoddelis ano birra. Sjehtadus bádjij danen gá AN:a luonndopaniella jagen 2019 javlaj luonndo bæjsstan jáhtelabbo gá gudik goassak, ja sæmmi guosská juhtusij ja sjattoj náljida.

fylkkasuohkana ja suohkana hæhttuji vuorodit boahte jagijda váj guoddelis ávddánimev ávdet:

- Plánimav aktidit ja dajna aktisattjat barggat
- Jasska ja sebrudahtte bájkálasj sebrudagá
- Álkkádus ja guoddelis árvvodahkam
- Dálkádahka, luonndo ja birás boahteájggáj
- Sebrudaksihkarvuohta ja gergasvuohta

Stuorradiggediedádusán nr. 14 (2015–2016): *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* buvtij ráddidus politi-hkav majt máhttá gietjav oajvvetjuokkaj návti tjoakkáj giesset: 1. Luondov dárkkelappot háldadit, 2. Luondoháldadihme mij la dálkádahkaj hiebaduvvam, 3. Nannit suohkanij máhtudagáv luondo moattebelakvuoda birra, 4. Ájteduvvam luondov vuorodit, 5. Suoddjit representatijva oasev vuona luondos, 6. Háldadus mij la máhto nali tsieggiduvvam ja 7. Tjoavddusa ma li jur juohkka ekovuogádahkaj hiebaduvvam.

lelle bájkij regionála plána pládnaprográmma

Stuorradiggediedádusán nr. 16 (2019–2020): *Nye mål i kulturmiljøpolitikken* mierredij Stuorradigge ádå nasjávnnálasj ulmijt kultuvrrabiráspolitihkkaj. Ulme li:

- Juohkkahasj galggá bessat berustit ja kultuvrrabirrasa ávdåsvásstádusáv válldet.
- Kultuvrrabirrasa galggi viehkken guoddelis ávddánibmáj sebrudakplánima baktu mij divna vidjurijt gehtjat
- Moatte lágásj kultuvrrabirrasa galggi huksaduvvat vuodon máhtudahkaj, muossádibmáj ja adnuj

Stuorradiggediedádusán nr. 27 (2022–2023): *Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikkk for framtida* dættot ráddidus tjuovvovasj ulmijt smáv bájkij politihka hárráj:

- Ulmutja galggi bessat vuogas iellemav viessot álles Vuonarijkan
- Divna bájke galggi bessat ávddánit ja árvojt dahkat
- Smáv suohkanijn galggá álmukláhko lassánit

Stuorradiggediedádus aj dættot Nuorttalij-Vuonav sierraláhkáj galggá vuorodit váj árrom ja árvvodahkam nanniduvvá, ja ruoná málssomij viehket.

5.3 Regionála stivrrim

Fylkkasuohkana visjávnná l: Aktan bivnos ja sebrudahtte sebrudagájt hábbmip, ja fylkaráde politihkalasj plattfoarmma l pládnabargguj ájnas vuodon. Duodden li fylkkasuohkanin regionála plána ja stratesijjja ma dán plána siegen galggi doajmmat. Fylkadikkeválga manŋela galggá ádå regionála pládnastratesijjav dahkat ávddál jahke l gállám ja dat dávk vájkkut pládnabargguj ávddálijguovlluj.

leme plánajs, stratesijjajs ja bargojs ma li jádon, li dá tjuovvo-vattja ájnnasa bargguj ávddálijguovlluj:

• *Dálkádagá ja birrasa regionála pládna - Nordlánda ruoná nuppástibme*. Danna li niellja oajvveulme ma dán regionála pládnaj aj li ájnnasa:

- Suohkana, vidnudagá, regionála oajválattja ja luojvoj organisasjávna máhtti nuohkásav váj bukti ruoná nuppástibmáj viehkedit.
- Nordlánda dálkádakgássaj luojttema galggi binneduvvat binnemusát 60 % gitta jahkáj 2023, gá buohtastahttá jagijn 2009.
- Jagen 2030 li Nordlánda industrijja ja vidnudagá globála aktera ruoná nuppástimen.
- Nordlándan li suohkana ma bukti nuppástit, dálkádagá risikov giehtadalli, ja ávkken adni gá dálkádahka rievddá.

Stuorradiggediedádusán nr. 15 (2022–2023): *Folkehelsemeldinga. Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar* gávvit sieradusájt sosiála varres-vuoda hárráj ájnnasamos vuorodibmen álmukvarresvuoda hárráj. Ietjá faktávrá ma álmukvarresvuoda bargguj sjaddi ájnnasa li dálkádakrievddama, demografijjalasj rievddama ja rijkajgasskasasj aktisasjbarggo.

Rappárttå *Duohtavuohta ja sábadibme – gáktu máhttå duollit dárojuhttempolitihkav ja vierredagojt sámij, guojnaj/vuona-suobmelattjaj ja miehttsesuobmelattjaj vuosstij (2022–2023)* gávvit dárojuhttemav ja gáktu dat la vájkkudam. Rappárttå vuona oajválattjaj politihkav ja dájmajt gávvit ájgij tjadá ja gáktu li sámijt ja guojnajt/vuonasuobmelattjajt giehta-dallam. Kommisjávnná mij la rappártáv dahkam, li gehtja-dam gáktu dárojuhttempolitihkka l vájkkudam ja oajvvedi dájmajt ma máhtti sábadibmáj viehkken.

• Regionála jáhtulakpládna la mierreduvvam ja doajmma-plána tjuovvolibme galggá dán pládnaprosessa hárráj gehtjaduvvat.

• Nordlánda ednambargo regionála pládna 2018–2030 *Et bærekraftig og nyskapende landbruk i Nordland*.

• Nágin mierreduvvam tiebmástratesijjja; dájda ja kultuvra, musieja, mannoæládusáj, marijna ja *Divna.Aktan Alle sammen- ung inkludering* galggi tjuovvoluvvat ja vásádusá ja ádå politihka oajvvadusá ielle bájkij regionála pládnaj galggi stratesijjaprosessaj tjuovvolimes viettjaduvvat.

• Areállaháldadime regionála pládna ja áhpadusá ja máhtudagá regionála pládna galggi dagáduvvat, ja pládnaprosessa galggi koordinieriduvvat.

• Innovasjávnná- ja æládusstratesijjav lip ávddánahttemin. Ájggop árvustallat jus oase innovasjávnná- ja æládus-stratesijjias galggi fárruj ielle bájkij regionála pládnaj.

6. Organiserim ja mierredibmáj fárruj bessat

Pládnabarggo tjadáduvvá regionála plánima badjásasj njuolgadusáj milta dagu pládna- ja tsiekkaduslága javllá. Dárbahip buorre struktuvrav, ja mássjkedis organiserimav váj pládnabarggo máhttá hiebaduvvat dajda vejulasjuodajda ja hásstalusájda ma prosessan ihti. Badjásasj ávdâsvásstádus la galla stuoves prosessa bále, madi prosjevta organiserimav aktan barggopáhkij hiebadip prosjevta iesjgen̄ga gávdajda.

Nordlánda fylkkasuohkan

Nordlánda sebrudagá ávdâs dahkap plánav manna li alla ulme. Dán plána dagádijn galggap aj areállaháldadime regionála plánav dahkat manna li moadda sæmmi tiemá ja tjuolma. Dá guokta pládnaprosessa galggi aktij biejaduvvat. Jage 2024 nalluj galggá Nordlánda fylkkasuohkan aj ádâ pládnastratesijjiv mierredit. Pládnaprosessa ma jádon li galggi koordinieriduvvat vejulasj ádâ máhtujn ja ádâ dárboj ma dán bargo milta ihti ja ádâ mierreduvvam pládnastratesijjja milta duolliduvvi.

Aktisasj barggoguojme

Aktisasjbarggoguojme galggi pládnabargguj fárruj, sihke referánssajuohkusin ja duon dán barggopáhken: Nordlánda Stáhtaháldadiddje, Goahtebán̄nka, Sámedigge, Distriktssenteret, guojmmemierrediddje orgána, suohkana, politihkalasj ráde suohkanij gaskan, luojvoj organisasjâvnâ, Universitieh̄ta ja dutkambirrasa, vidnudagá ja sijá organisasjâvnâ ja musieja.

Nordlánda fylkadiigge

Fylkadiigge l regionála pládnaoajválasj, oajjvadásáv buktá ja le pládnabargo bajemus vásstediddje orgádna. Nordlánda fylkadiigge mierredij pládnabargo álgov ja galggá lâhpalasj pládnaoajjvadásáv giehtadallat.

Nordlánda fylkaráde

Fylkaráde l stivrrimjuogos ja sij pládnabargo ávdâs vásstedi gitta lâhpalasj giehtadallamij Nordlánda fylkadikken. Fylkaráde bargo ulmijt ja rámmajt definieri gâ pládna-programmav mierret. Fylkaráde pládnaoajjvadásáv mierret ávdđâl guláskuddamij ja lâhpalasj mærrádussaj sáddiduvvá. Fylkaráde sehkan jus la dárbbo prosjevtav rievddadit ednagit ja plána bargadijn diededuvvi ávdđánahttema birra.

Referánssajuogos

Pládnabargguj galggá referánssajuogos masi guovdásj oajválattja ja aktisasjbarggoguojme oassálassti. Juogos la

Fágallasj barggoguojme

fágallasj dágástallamij ja tsuojggimij ariená gâ mihttomierijda jáksâ. Juogos galggá rádijt vaddet, aktan ávdedit daj orgánaj vuojnojt majt juohkusa sebrulattja ávdâsti. Juohkusin la ájnas dahkamus bargo állesvuodav sihkarasstet ja jut guoddeli-svuoda buojkuldagá gâlmmâ dimensjâvnâ tjuovvoluvvi.

Prosjæktajâdediddje

Prosjæktajâdediddje vásstet prosjevta bæjválasj jádedimes ja jádos rámmaj milta majt pládnaprográmma ja stivrrimjuogos li mierredam. Sebrudakâvdđánahttema ássudahka prosjevtav jádet. Prosjevta jádediddje vásstet duola dagu berustiddje analijsas, plána ávdâs mij tjielggi gâktu iehtjâda galggi bessat fárruj mierredittjat ja pládnabargo iesjguhtik gávdaj guládallamplána ávdâs.

Prosjæktajuogos

Prosjæktajuohkusin la vuodojuogos Nordlánda fylkka-suohkana rádevadde. Vuodojuohkusij duodden galggá prosjæktajuogos liehket dynámalasj juogos mij agenda milta stivrriduvvá, ja juohkusa stuoves sebrulattja máhtti viehkev fárruj gâhttjot juohkka tjâhkanime agenda milta. Prosjæktajuohkusa ájnas dahkamus la plána iesjguhtik âsijt gehtjadit gâktu aktij hiehpi, ja galggi viehkedit fágallasj tjehpudagájn ja galggi vuojnnet gâktu vidjura aktij gulluji. Ádâ máhto, evaluerima ja barggopáhkij referáhtaj milta galggá de prosjæktajuogos plána oajjvadásáv dahkat.

Barggopáhke

Pládnagávdan ásaduvvi barggopáhke iesjgen̄ga vuoro-dimijda/tiemájda. Juohkusijn li ájrrasa suohkanij ja guovlo dáse háldadusás, aktan ietjá guoskavasj aktera, gudi fárruj gâhtjoduvvi duon dán vuorodimijn/tiemájn bargatjit. Iesjgen̄ga barggopáhkij oassálasste galggi dâjmalattjat barggat hásstalusáj ja tjoavddusij, duola dagu navti váj plána sisanov oajjvadi. Iesjgen̄ga barggopáhke galggi máhtov buktet, hásstalusájt ja vejulasj tjoavddusijt dágástallat.

Ielle bájkij regionála plána pládnaprográmma

6.1 Pládnagávda, metodihkka ja fáron mierredime

Nordlánda fylkkasuohkan

Nordlánda fylkkasuohkan la guhkijt juo barggam meto-dihka milta mij gâhtjoduvvá smart spesialisering gâ lip plánajt ja stratesijjajt dahkam. Metodihkka biggi dan nali jut ávdđánahttema bargo vuodo galggi da nanos oase ma li dan guoskavasj sebrudagán. Sierraláhkáj la ájnas vuorodit AN 17 guoddelisvuoda ulme, ja árvvodahkamav rudáj, birrasa ja sebrudagá hárráj. Dát merkaj galggá ávdđánahttemav gehtjadit álles perspektijvan suorgij ja juohkusij rastá. Dát gâhtjoduvvá «missions» - suorgij ja dásij gaskan barggat.

Pládnaprosessa

Pládnaprosessan dahkap iesjguhtik æjvvalimsajijt ja arienájt ma máhtti viehkken váj oadtju ádâ ja aktisasj máhtov. Prosessa tjuovvolime evaluerim lisj dávk ávkálasj váj dáv máhtov ávdđân oadtju ja lisj dávk viehkken plána ulmij buorre tjuovvolibmáj.

Pládnaprográmma

Pládnaprográmma prinsihpa ja pládnatiemá gájbbedi moatte lágásj metâvdâjt pládnabargon. Dievnastusáj design la metodihkka mij hiehpá pládnaprosessa moatte dahkamusájda. Pládnabargon galggi moatte lágásj dâjma tjadáduvvat, nágina pládnatiemáj rastá ja nágina aktisattja. Galggá berustiddje analijsav dahkat ja plánav gâktu álmmuk bæssá fárruj mierredimen mij galggá konkretiserit gâktu iesjgen̄ga aktera bessi ja bierriji fárruj bargo guhtik âsijda.

Pládnabargon

Pládnabargon la ájnas guládallat. Nordlánda fylkkasuohkana næhttabelijn galggap sierra bielev dahkat pládnabargguj. Dánna galggi rappártâ, notáhta, plána fáron mierredime hárráj, referáhta jnv. almoduvvat. Fylkkasuohkana moadda sosiála medijá galggi aneduvvat, ja fylkaráde ja háldadus

Galggap barggoguojme

Alodip pládnabargo ietjá oassálasstijt sebrudagá dágástallamijda ja fágallasj arienájda oassálastátjit.

Vuollelin gâvviduvvi

Vuollelin gâvviduvvi pládnabargo ájnnasamos gávda. Oase gávdajs manni nuppe badjel.

Oahppat

- Oahppat*. Dánna galggá juohkka pládnatiemá hárráj guoskavasj láhkáj evaluierit ja tjielgadit, ja galggap pládna-tiemáj máhtov tjoahkkáj giesset. Dán gávda oassen ájggop tjadádit fágallasj æjvvalimijt, seminárajt, barggomillojt ja ietján. Oahppama gávdda galggá tjoahkkáj gieseduvvat moatte lágásj oahppama dokumænntan.
- Gæhttjaladdam ja prototijpa*. Nágin tiemá/tjuolma hiehpá buoremusát gæhttjalit prototijpaj ja daj muodugattjaj.
- Plána ulmev ja árvvovuodov* dahkat oahppama ja oassálas-stema baktu.
- Doarjjarudáj dugnad ja politihka oajjvadásá*. Oahppama ja ulmij milta ájggop doarjjarudájt tjadádit ja árvustallat aktisasj vuorodimev ja aktisasjbargov váj buktep ulmij barggat. Dá máhtti liehket rudá, valla aj gâktu dievnastusájt, máhtudakdâjmajt, værmádagájt, politihkalasj bargov jnv. hábbmi.
- Indikáhturprosjevta ja evaluerima design* galggi dagá-duvvat váj buktá ávdđánahttemav ja oahppamav tjuovvolit ja dasi viehkedit gâ pládna jáhtuj biejaduvvá.
- Plána oajjvadás aktan doajmmapládna* galggá dagáduvvat pládnaprosessa iesjgen̄ga âsij milta, dagu pládnaprográman la gâvviduvvam. Pládnadokumænnta guláskuddamij sáddiduvvá.

6.2 Ávddånibme

Vuollein vuojná gáktu pládnabarggo galggá ávddånit.
Ij agev sjatta gáktu ulmusj pláni.

Pládnaprográmma guláskuddam sjaddá ájggudagán 2023
javllamános - 2024 guovvamánuj. Pládnagávdda sjaddá
goalmat ja nælját jahkeneljadisán 2024. Iesj pládna galggá
guláskuddamij 2025 nuppát jahkeneljadisán ja ájggop dav
fylkadikken mierreidit 2025 goalmat jahkeneljadisán.

	2023		2024			2025			
	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4
Pládnaprográmma – guláskuddamij	x	x							
Pládnaprográmma – mærrádus			x						
Pládnagávda máhto áttjudibme			x	x	x				
Vássám plánaj evaluerim		x	x						
Pládnaoajvvadusáv dahkat				x	x	x			
Pládnaoajvvadus guláskuddamij							x		
Pládnaoajvvadusáj giehtadallam							x		
Mærrádus fylkadikken								x	

Tabælla mij vuoset gáktu pládnaprosæssa galggá ávddånit.

Nordlândia fylkkasuohkan
8048 Bodø

post@nfk.no
www.nfk.no

